

Notat

Samråd i Kirkeudvalget den 12. april 2023 kl. 14.00 – 15.00.

Folketinget lokale 1-117 vedr. besvarelse af Samrådsspørgsmål B

Dato: 12. april 2023

Akt nr. 282548

Sagsbehandler
Kristina Overgaard Bertelsen

Deltagere

Kirkeudvalget

Fra KM: Ministeren, ministersekretær, retschef Pernille Esdahl, specialkonsulent Kristina Overgaard Bertelsen.

Dagsorden

Kirkeudvalget har den 17. marts 2023 stillet KIU alm. del - Samrådsspørgsmål B:

Hvad er kirkeministerens holdning til, at der i ligebehandlingsloven er en undtagelse, der gør det lovligt for menighedsråd at fravælge kvindelige præster, og vil ministeren redegøre for sin stillingtagen til at ophæve undtagelsen, som der er opbakning til fra alle landets biskopper?

Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Theresa Berg Andersen (SF), Marianne Bigum (SF) og Astrid Carøe (SF).

Samrådsspørgsmålet besvares af kirkeministeren.

Talepunkter

[DET TALTE ORD GÆLDER]

Side 2

Akt nr. 282548

[Indledning]

- Tak for lejligheden til her i Kirkeudvalget at redegøre for forholdene vedr. folkekirkenes undtagelse for ligebehandlingsloven.
- Indledningsvist vil jeg gerne slå fast, at jeg personligt ikke deler en opfattelse af, at præsteembedet kun kan eller bør varetages af personer af et bestemt køn.
- Men jeg mener samtidig, at det er vigtigt, at vi respekterer, at der både er mennesker og trosretninger, som kan have et anderledes syn på lige netop dét spørgsmål.
- Grundlovens beskyttelse af retten til religionsfrihed beskytter således også trossamfunds ret til selv at beslutte, hvem man ønsker som præst eller forkynder.
- I en række trossamfund uden for folkekirken er der som bekendt ikke tradition for, at mænd og kvinder har lige adgang til at beklæde embedet som præst eller forkynder.
- Derfor har undtagelsen stor betydning for en række trossamfund, som har en anden praksis end folkekirken og derfor kun kalder mandlige præster eller forkyndere.
- Sidste sommer satte DR i en række indslag om folkekirken fokus på undtagelsens berettigelse i netop folkekirken, og dagens samrådsspørgsmål handler også særligt om *folkekirkenes* undtagelse fra ligebehandlingsloven.

- I folkekirken er der i dag samlet set en pæn fordeling af både mænd og kvinder i præsteembederne. Kvinder udgør ca. 59 % af præsterne og ca. 42 % af provsterne. Fordelingen af mænd og kvinder blandt biskopperne varierer i sagens natur efter, hvem de lokale menighedsråd og præster vælger. For tiden er tre ud af ti biskopper kvinder.
- Jeg har noteret mig, at flere folkekirkelige grupperinger og stemmer mener, at undtagelsesbestemmelsen har stor principiel værdi som et signal om folkekirkens rummelighed og menighedernes frihed til at vælge sin egen præst inden for en fælles folkekirke med stor bredde.
- Omvendt gør det naturligvis indtryk, at folkekirkens ti biskopper i forlængelse af sidste års debat har givet udtryk for, at de finder undtagelsen utidssvarende og unødvendig.
- For mit eget vedkommende er det vigtigt for mig at understrege, at jeg går ind for en bred og rummelig folkekirke, hvor der fortsat er plads til meget forskellige kirkesyn inden for den evangelisk-lutherske ramme, som folkekirken sætter.
- Det er også vigtigt for mig at sikre en demokratisk folkekirke med høj grad af selvbestemmelse for hvert enkelt menighedsråd.
- Samtidig må der ikke være tvivl om, at kvinders rettigheder skal respekteres, også i folkekirken.
- Det er derfor min opgave at sikre en balance mellem disse – på visse områder – modsatrettede hensyn.

- For at vi kan få en nøgtern og informeret drøftelse i udvalget i dag, vil jeg benytte lejligheden til kort at redegøre nærmere for, hvordan den kirkelige lovgivning er indrettet, så den på forskellig måde beskytter mindretal i folkekirken, når en menighed skal vælge ny præst.

[Undtagelsesbestemmelsens indhold]

- Lad mig først slå fast, hvad den nuværende undtagelsesbestemmelse faktisk handler om, og hvad den ikke handler om.
- Undtagelsen fremgår af Kirkeministeriets bekendtgørelse om fravigelse af lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m.v., for så vidt angår præstestillinger.
- Bekendtgørelsen fastslår at:
  - "Præstestillinger i folkekirken og dertil svarende stillinger inden for trossamfund undtages fra lovens [dvs. ligebehandlingsloven] område."
- Bekendtgørelsen blev udstedt for at bevare muligheden for frit at kunne vælge forkyndere af et bestemt køn, selv om ligebehandlingsloven i 1978 indførte et generelt forbud mod at diskriminere på baggrund af køn på arbejdsmarkedet.
- Men undtagelsen vedrører vel at mærke alene selve *valget* af præst. Lige præcis, når et menighedsråd i folkekirken skal vælge en ny præst, er det tilladt at lægge vægt på ansøgerens køn.
- I alle andre situationer er det lige så ulovligt at diskriminere på grund af køn i folkekirken som alle andre steder, både direkte og indirekte.

- Og selv når det gælder et menighedsråds valg af ny præst, er undtagelsen begrænset.
- Menighedsrådet kan nemlig kun vælge at lægge vægt på kønnet til en ledig præstestilling, *hvis det er begrundet i menighedsrådets kirkesyn.*
- Undtagelsen giver derimod ikke mulighed for, at man kan søge efter eller på forhånd udelukke kandidater af et bestemt køn, blot fordi man for eksempel ønsker at have begge køn repræsenteret blandt sine præster. Det fastslog Ligebehandlingsnævnet i en konkret sag i 2014.

[Menighedsrådets kaldelse af en ny præst]

- Lad mig derpå kort redegøre for, hvordan en præsteansettelse i folkekirken rent faktisk foregår.
- I den danske folkekirke medvirker de folkevalgte menighedsråd aktivt ved ansættelse af præster. Ja, mere end det: De spiller en nøglerolle.
- Vi taler om menighedsrådenes *kaldsret*. Det betyder, at det er menigheden selv, der vælger sin præst, også selv om præsterne formelt ansættes af kirkeministeren.
- Det vil i praksis sige, at der ikke kan ansættes en præst i en varig stilling, uden at vedkommende er udtrykkeligt indstillet af menighedsrådet.
- Processen er, at menighedsrådet sammen med biskoppen gennemgår ansøgerne til en ledig præstestilling.
- Ved gennemgangen er der blandt andet fokus på menighedsrådets prioriteringer og kirkesyn, kandidaternes personlige kompetencer og erfaringer, samt kandidaternes teologiske ståsted.

- Det ”teologiske ståsted” kan handle om mange ting. Det kan f.eks. handle om kandidatens syn på vielse af fraskilte eller personer af samme køn. Eller det kan handle om kandidatens holdning til, om præsteembedet kan varetages af såvel en kvinde som en mand.
- Kaldsretten betyder, at når en menighed i folkekirken skal have ny præst, så er det ikke vigtigt, hvad nabosognet, nabobyen – eller for den sags skyld Christiansborg – mener om menighedens ønsker.
- Det er derimod meget vigtigt,
  - at der er overensstemmelse mellem menighedsrådets ønsker og behov og kandidatens kompetencer og erfaring, og
  - at menighedsrådets teologiske ståsted så godt som muligt svarer til kandidatens.
- På baggrund af gennemgangen af ansøgningerne indkalder menighedsrådet nogle af kandidaterne til prøveprædiken og en nærmere samtale.
- Efter prøveprædikerne og samtalerne indstiller menighedsrådet, på baggrund af en individuel, hemmelig og skriftlig afstemning, én eller to kandidater i prioriteret rækkefølge til Kirkeministeriet med henblik på ansættelse.
- Biskoppen indsender en selvstændig indstilling om menighedsrådets kandidater til Kirkeministeriet.
- Det er herefter kirkeministeren, som ansætter en præst i stillingen.

- Den demokratiske afstemning i menighedsrådet kan naturligvis føre til en situation, hvor et flertal i menighedsrådet foretrækker én eller måske to kandidater, mens et mindretal foretrækker en helt anden kandidat.

[Mindretalsbeskyttelsen]

- Som nævnt kan kirkeministeren som hovedregel ikke ansætte en ansøger, der ikke er omfattet af flertallets indstilling. Det følger af lov om ansættelse i stillinger i folkekirken.
- En undtagelse fra hovedreglen er imidlertid de særlige regler om mindretalsbeskyttelse.
- Mindretalsbeskyttelsen i ansættelsesloven sikrer en beskyttelse af et såkaldt "teologisk retningsbestemt mindretal" i sogne med mere end en præst.
- Det betyder, at et teologisk mindretal, som er repræsenteret i menighedsrådet, kan få sin foretrukne kandidat udnævnt i en stilling på trods af, at et flertal i menighedsrådet indstiller en anden kandidat til stillingen.
- Det er biskoppens forpligtelse at undersøge, om der er grundlag for at tage et mindretalshensyn.
- Det skal fremgå af biskoppens indstilling til kirkeministeren, som træffer endelig afgørelse, om mindretallets indstilling skal følges.
- Det er nok værd at nævne, at mindretalsbeskyttelsen kun yderst sjældent bliver påberåbt i praksis i dagens folkekirke.

[Forskellen på mindretalsbeskyttelsen og undtagelsesbestemmelsen]

- Det er vigtigt at understrege, at mindretalsbeskyttelsen ikke er det samme som undtagelsesbestemmelsen.
- **Mindretalsbeskyttelsen** handler ikke om præstens køn, men om præstens teologiske ståsted. Den kan kun bruges, hvor der er mere end en præst i sognet. Og den afhænger af, om der på forhånd er indvalgt et teologisk retningsbestemt mindretal i menighedsrådet.
- Det er også en væsentlig detalje, at det som nævnt er biskoppen, der i sin indstilling vurderer, om der er grundlag for at tage et mindretalshensyn i forbindelse med ansættelsen af en præst.
- **Undtagelsesbestemmelsen** handler derimod specifikt om et menighedsråds ret til at lægge vægt på præstens køn, når de skal vælge ny præst. Altså uanset, hvor mange præster der er i sognet, og uanset om biskoppen vurderer, at der foreligger et mindretalshensyn.

[Bør undtagelsesbestemmelsen ophæves?]

- Det er en politisk beslutning, om man vil fastholde undtagelsesbestemmelsen eller afskaffe den for folkekirkenes vedkommende.
- Det er vigtigt, at understrege, at debatten kun handler om en eventuel ophævelse af undtagelsen for folkekirkenes vedkommende, hvor den i praksis kun anvendes meget sjældent.
- For undtagelsen er jo helt central for en række trossamfund uden for folkekirken, som har tradition for kun at udpege forkyndere af et bestemt køn.

- Efter min opfattelse er det imidlertid også væsentligt at være opmærksom på, at en eventuel ophævelse af undtagelsesbestemmelsen for så vidt angår folkekirken, vil skabe en ulighed mellem folkekirken og andre trossamfund uden for folkekirken.
- Selvom det ikke er det eneste område, hvor folkekirken adskiller sig fra de øvrige trossamfund, er rammerne for, hvordan det enkelte trossamfund vælger præster eller forkyndere et grundlæggende element for ethvert trossamfund.
- Det er derfor vigtigt, at vi nøje overvejer om vi ønsker denne forskel indført, bare fordi vi kan, og bare fordi nogle – måske endda de fleste – finder bestemmelsen utidssvarende og unødvendig.
- Før folketingsvalget kom der forskellige opfordringer til spørgsmålet fra folkekirken selv.
- **Biskopperne** opfordrede som nævnt til en ophævelse af undtagelsen med henvisning til det frie præstevalg og mindretalsbeskyttelsen, samt muligheden for at løse sognebånd til en anden præst inden for folkekirken.
- En række **missionske bevægelser** inden for folkekirken opfordrede til det modsatte.
- Og efterfølgende har **andre stemmer** i folkekirken støttet deres synspunkt, ikke fordi de selv er enige, men ud fra en respekt for folkekirkens rummelighed og bredde.
- De missionske bevægelser har klart givet udtryk for, at de tager afstand fra enhver form for chikane, mobning eller nedgørelse i folkekirken. Og de anerkender, at undtagelsesbestemmelsen kun sjældent bruges i praksis.

- Men de ser omvendt undtagelsesbestemmelsen som en principiel beskyttelse af et mindretal i folkekirken, som ud fra deres kirkesyn og embedsforståelse foretrækker præster af et bestemt køn.
- Og de har udtrykt bekymring for, at hvis man ophæver den udtrykkelige og lovfæstede undtagelse, så vil vurderingen af, om et mindretals embedsforståelse fortsat er legitimt inden for folkekirken, blive lagt i hænderne på det pågældende stifts biskop.
- Efter folketingsvalget er der som bekendt dannet en ny regering, som jeg er kirkeminister i. Den nye regering har ikke dannet sig en holdning til spørgsmålet endnu.
- Og jeg vil gerne tilføje, at der jo heller ikke er et akut og brændende behov for en afklaring af fremtiden for en regel,
  - som har eksisteret siden ligebehandlingslovens vedtagelse i 1978;
  - som kun anvendes yderst sjældent;
  - og som ikke har forhindret, at over halvdelen af alle præster i folkekirken i dag er kvinder.
- Som kirkeminister lægger jeg vægt på selv at danne mig et indtryk af, hvad der er på spil, både for mindretallet og for flertallet, inden vi fastlægger vores holdning som regering.
- Derfor vil jeg i den kommende tid tage initiativ til at mødes med de forskellige folkekirkelige interessenter om spørgsmålet.
- Tak for ordet.